

Elm. 121, 26. V 1972.

BALLETIST LERMONTOVI «Deemoni» AINETEL

Teatrikülastaja, tulles vaadata kirjanõustuse põhjal loodud balletti, ei ole kohustatud tundma algallikat. Teose süžee, mõttega ja seda kandvate tegelastega tutvub vahetult laval toimuva kaudu. See kohustab etenduse loojaid avama teose ideed ja tegelasi lihtsustamata, moonutamata. Kirjandusel ja balletil on erinev vorm ja väljendusvahendid, ent kirjaniku teose ainetel loodud balleti peaksid tegelaste tahe, soovid, unistused olema algallikaga võrreldes kas rikastatud või vähemalt ühtuma viimastega. Seda enam, et loetletud inimomadused ja tunded on edasi-antavad ka balleti väljendusvahenditega. Vastasel korral oleks teose valik õigustamata. Paraku näeme laval sageli

ainult vihjeid algkujudel, mistõttu vaatajatele pakutakse balletina vaid teose lihtsustatud variant.

Erinevusi kirjandusteose tegelaste ja balleti tegelaste vahel leiame ka RAT «Estonia» lavastustes. Võib-olla ei püütagi seda erinevust kaotada ja lepitakse aine esitamiseks, kuna on veel vaatajaid, keda ei huvitagi, mis ja mille nimel balletis toimub, peasi et hüpatakse ja pööreldakse?

Millised on M. Lermontovi Deemon ja Tamara?

Päikeseküllase Gruusia kohal lendab võimas tumma hingeda uhke Deemon, kurjakülvaja, mõtleja, vihkaja, skeptik, kelles Tamarat nähes ärkavad unustatud tunded, lootus armastusele ning selle kaudu inimlikkusele, ilule,

kaastundele. Kaotanud võitluse Tamara hinge pärast, muutub Deemon jälle välgusarnaseks, üleolevaks, üksikuks.

Tamara tunnet Deemoni vastu analüüsib ja arendab M. Lermontov veenvalt — Deemoni ebamaisest ilust esilekutsutud esimesest tunnetest tulvast unistuste, ootuste kaudu kuni ihani ja ürgnaiseliku soovini muuta armastatu paremaks, õilsamaks.

S. Tsintsadze sümfoniilises, emotsionaalses muusikas on palju poeemikujundite rikkusest. Deemon ja Tamara elavad muusikas väga täisvereliselt, mitmekülgset ja kirglikult. E. Suve lavastuses ei ole sellest ülemäära palju. Ballett mõjub poeesiavaesena ja tavalisena. Esitatakse «ainet» süžee näol, tegelaste

olemuse ja nende võitluse avamiseni sügavuti ei ole jõutud. Deemoni püüdluste ja meeoleolude tõusud ja mõõnad on lõpuni avamata. E. Suve esitab üheplaani Deemoni, kes tantsib ainult iha Tamara järel, jättes muud värvid kasutamata. Võinuks vähemalt ära märkida Deemoni tärkava lootuse või kohatigi näidata Deemoni mehelikku õrnust Tamara vastu, mida poeemis on nii palju. J. Garancis jõuab küll finaalis S. Tsintsadze muusikale ligilähedale, kiskudes kaasa ka T. Burõva Tamara, ent kokkuvõttes on J. Garancise Deemon siiski ühekülgne. V. Maimussov, olenevalt kehaehitusest ja temale sobimatust kostüümist, meenutab pigem tujukat, peaaegu poisilikku fauni.

TEATER

Pildil: stseen balletist «Deemon». Keskel Tamara (T. Soone).

Tamarade (T. Burõva ja T. Soone) suhe Deemonisse piirdub hirmu ja hämmastusega. T. Soone on ka selles osas ustav oma pisut maneerlikule tantsimisviisile. E. Suve piirab enda ja tantsijate võimusi, andes neile teatud liigutuste ja pooside (viimast eriti Deemonile) kompleksi, kasutades seda nagu juhtmotiivi. Kuna juba saali keskel istuval vaatajal on raske jälgida tantsija silmi ja nägu, kujuneb juhtmotiiv miinuseks, tehes liikumise üksluiseks ja takistades tantsijaid, sest ühesuguseid liikumisfraase on raske erinevalt mõtestada. Balleti lõpp ei rahulda — laval toimuv jääb maha muusika võimsusest ja pingest. Midagi Lermontovi poeemist on A. Buldakovi Sinodalis, J. Zigursi Gudalis ja esimese vaatuse neidude tantsus. A. Basihhin Sinodalina vajab veel osasse süvenemist.

A. Püimani kujunduses puudub päikeseküllane Gruusia. Imselt on välja mindud Vrubeli teostest ja Deemoni sümbollikast.

S. Tsintsadze ballett on tugev teos ja võimaldanuks poeemipärasemat lahendust. Probleemile «ballett ainetel» peaksid «Estonia» balletijuhid pöörama erilist tähelepanu, kuna kuuldavasti kavatsetakse lavastada ballett «Anna Karenina». Kas piirdutakse sealgi ainult «ainetega»?

SENTA OTS